

Suomen lama ja Neuvostoliiton romahdus

PEKKA PARKKINEN

VTL, tutkimuspäällikkö

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Professori *Mika Lindén* analysoi tämän aikakauskirjan vuosituhanen ykkösnumerossa Suomen lamaa ja Venäjälle vientiä. Artikkelin on mielenkiintoinen ja aihe tärkeä. Onhan idänkaupan vähenemistä useasti pidetty Suomen 1990-luvun laman tärkeänä syynä. Artikkelin taulukoista ja kuvioista käy kuitenkin ilmi, että analyysissä Suomen vientisarjaa Neuvostoliittoon jatketaan supervaltion hajottua Suomen viennillä vain Venäjälle.

Maamme viennin kautta syntyneitä lamavaihtuksia arvioitaessa vientisarjaa Neuvostoliittoon pitäisi jatkaa viennillä Neuvostoliiton alueelle syntyneisiin 15 valtioon eikä pelkästään Venäjälle. Vientituotteet Neuvostoliittoon jaettiin aikoinaan sosialistisesti tai epäsosiaalisesti kaikkialle eikä pelkästään Venäjälle. Siksi Venäjän sijasta tulisi tarkastella kaikkia IVY-maita ja Baltian maita yhdessä, jos halutaan yhdistää Neuvostoliittoa koskevia tilastoja myöhempien aikojen tilastoihin.

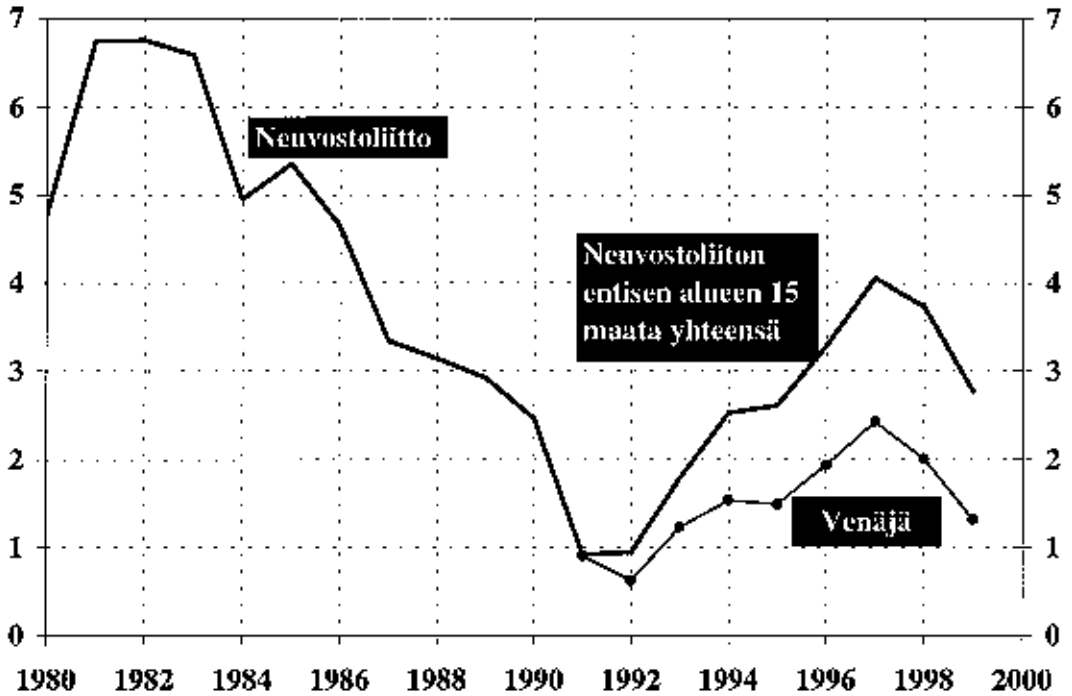
Oheisen kuvion mukaan jo viime vuosikymmenen alkupuolella Suomen vienti muihin Neuvostoliiton alueelle syntyneisiin valtioihin kuin Venäjälle oli huomattavaa, mitä seikkaa lama-

tutkimuksessa ei kannata unohtaa. Tähän yhteyteen sopinee lainata sanatarkasti *Pirkko Aulin-Ahmavaaraa* tämän aikakauskirjan edellisestä numerosta (s.63): »Aineiston sisällön ymmärtämiseen on syytä uhrata aikaa. Aineistoihin liittyvät kysymykset eivät yleensä ole triviaaleja.»

Todettakoon vielä itse asiasta, että Neuvostoliitto-vainajan uskottava syyttäminen Suomen suuresta lamasta vaatii taiturimaista mallirakentelua. Tällainen mallirakentelu on tunnetusti älyllisesti haastavaa. Joskus sillä voi olla myös muita tarkoituksia, vaikka tässä yhteydessä sitä ei olekaan syytä epäillä.

Neuvostoliittoon ja sen alueelle syntyneisiin valtioihin suuntautuneen Suomen tavaraviennin arvon suhde maamme bruttokansantuotteeseen aleni kuvion mukaan vuodesta 1989 vuoteen 1991 kahdella prosenttiyksiköllä. Tämän tavaraviennin arvosta vähintään kolmannes on tuontipanoksia, joten tähän vientiin sisältyvän kotimaisen arvonlisäyksen osuus bruttokansantuotteesta aleni näinä vuosina yhteensä alle 1,5 prosenttiyksikköä, jonka jälkeen osuus alkoi kohota. Koska suuren laman aikana tuotannon mää-

Kuvio. Suomen itäviennin arvon suhde bruttokansantuotteeseen yhtäältä Neuvostoliittoon ja sen alueelle syntyneisiin valtioihin yhteensä sekä toisaalta pelkästään Venäjälle vuosina 1980–1999, %

rä supistui yli kymmenesosalla, on pakko kehittää itäkaupalle suuria kerrannaisvaikutuksia.

Tavattoman suuret itäviennin kerrannaisvaikutukset eivät tietenkään ole uskottavia. Kuvion mukaan sekä vuosina 1982 – 1984 että vuosina 1985 – 1987 Neuvostoliittoon menneen viennin kansantuoteosuus aleni myös parilla prosentti-

yksiköllä, mutta silloin siitä ei seurannutkaan havaittavissa olevia tuotanto- ja työllisyysvaikutuksia. Sittenkin Suomen kansantalous varmaan herkistyi niin valtavasti, että kansantuotteeseen suhteutettuna yhtä suuri itäviennin pienentyminen oli keskeisesti aiheuttamassa suurinta lamaa sitten sisällissodan.